

MEB Okul Öncesi Öğretmenleri için Etkinlik Kitabında Yer Alan Etkinliklerin Uyarlama Boyutlarının Değerlendirilmesi

Burcu ÖZKANLI ERTUĞRUL¹ , Zeynep KURTULMUŞ²

Makale Bilgisi	Öz
Makale Türü : Araştırma Makalesi	<p>Bu çalışmanın amacı; Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından okul öncesi öğretmenlerine yönelik hazırlanan MEB Okul Öncesi Öğretmenleri İçin Etkinlik Kitabı'nda yer alan etkinliklerin uyarlama boyutlarının değerlendirilmesidir. 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda ilk defa açıklanan uyarlamalar ile öğretmenlerin sınıflarındaki özel gereksinimli çocukları eğitim süreciyle bütünleştirebilmesi için uyguladığı etkinliklerin yönteminde, öğrenme sürecinde ve kullanılan materyallerde düzenlemeler yapması beklenmektedir. Araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen alt amaçlara cevap alabilmek için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın verileri MEB Etkinlik Kitabı'ndan doküman analizi yöntemiyle toplanmıştır. Toplanan veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen 22 kriterden oluşan "Uyarlama Değerlendirme Kriterleri" doğrultusunda içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmada eğitim materyalinde yer alan ve uyarlamaya yer verilen 311 etkinlik incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; etkinlik kitabında en sık uyarlama yapılan gereksinim türü ortopedik yetersizlik, en az uyarlama yapılan gereksinim türü ise işitme yetersizliğidir. Uyarlamalarda en sık kullanılan yöntem çocuklara sözel destek sağlanmasıdır. Uyarlamaların 147'si gereksinim türüne uygun, 49'u kısmen uygun ve 115'nin gereksinim türüne uygun olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.</p>
Geliş : 3 Nisan 2023	
Kabul : 12 Aralık 2023	
Yayın : 25 Aralık 2023	
Anahtar Kelimeler : Uyarlama; okul öncesi eğitim; MEB etkinlik kitabı; kaynaştırma eğitimi	

Evaluation the Adaptation Section of the Activities Included in MoNE Activity Book for Preschool Teachers

Article Information	Abstract
Article Type : Research Article	<p>The aim of this study is to evaluate the adaptation section of the activities included in Activity Book for Pre-school Teachers published by the Ministry of National Education (MoNE). First explained in the Preschool Education Programme (2013), it is expected from preschool teachers to make some adaptations in the method of the activities, learning process and materials used in order to integrate children with special needs into learning process. A qualitative case study design was adopted in order to address the purposes of the study and the data of the study were obtained from the Activity Book for Teachers by MoNE through document analysis. The data were analysed via content analysis method and the data were evaluated by using a 22-criteria "Adaptation Evaluation Criteria" form that was developed by the researchers. The study reviewed 311 activities that have the adaptation section in the book. According to the findings of the study, the most frequent adaptation type in the Activity Book is for physical disability while the least adapted need type is hearing impairment. Mostly used method for adaptations is to provide verbal support to children. It was concluded that 147 of the adaptations made are suitable for the need type, 49 of them are partially suitable and 115 of them are not suitable at all.</p>
Received : 3 April 2023	
Accepted : 12 December 2023	
Published : 25 December 2023	
Keywords : Adaptation; MoNE activity book; preschool education; inclusive education	

¹ Gazi Üniversitesi, Sorumlu yazar, burcuertugrul@outlook.com

² Gazi Üniversitesi, zeynepkurtulmus@gmail.com

Kaynakça Gösterimi: Özkanlı-Ertuğrul, B., & Kurtulmuş, Z. (2023). MEB okul öncesi öğretmenleri için etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin uyarlama boyutlarının değerlendirilmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 131-140. <https://doi.org/10.47479/ihead.1276321>

Giriş

Çocuğun okul öncesi eğitim hizmetlerinden faydalandığı 0-6 yaş; karakterinin oluşması ve şekillenmesi, sosyal hayata ve okula uyumunun sağlanması, ahlak sisteminin biçimlenmesi, kazanılan bilgi, beceri ve deneyimlerin ileriki yıllara aktarılması açısından kritik öneme sahiptir (Arı, 2005; Oktay, 2013). Okul öncesi eğitim dönemini kapsar biçimde tasarlanan çalışmalar incelendiğinde, bu dönemde alınan kaliteli okul öncesi eğitim hizmetlerinin; bireyin dil, matematik, sosyal-duygusal, bilişsel alan gibi çok geniş bir yelpazede olumlu etkilerini ortaya koymaktadır (Barnett ve Ackerman, 2006). 0-6 yaş aralığında, sadece normal gelişim gösteren çocukların değil özel eğitime ihtiyacı olan çocukların da gelişim hızı artmaktadır (Bozarslan-Malkoç, 2010). Özel gereksinimli çocuklar, herhangi bir yetersizlik türünde tanı almış, yaş gruplarının sahip olması gereken gelişim özellikleri anlamında geriliğe sahip olan veya risk altında olan çocuklar olarak tanımlanmaktadır (Lerner, Lowenthal ve Egan, 2003). Özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitimin erken yaşlarda başlaması ve onlara yönelik ön yargıların olmaması için normal gelişim gösteren çocuklarla birlikte eğitim almaları oldukça önemlidir (Seery, Davis ve Johnson, 2000). Araştırma sonuçları da kaynaştırma eğitimi alan özel gereksinimli çocukların, farklı ortamlarda eğitim alanlara göre eğitimden daha fazla fayda gördüklerini ortaya koymaktadır (Hanline, 1993; Bruder, 2010; Henninger ve Gupta, 2014).

Kaynaştırmanın temelinde, eğitimin özel gereksinimi olan çocuğun yeterliklerine ve yapabildiklerine odaklanması yer almaktadır (Anılan ve Kayacan; 2015). Kaynaştırma; tanılanmış bir gereksinimi olan çocukların ihtiyaç duyduğu destek hizmetlerinin sağlandığı en az kısıtlayıcı ortamda tam veya yarı zamanlı olarak eğitim görmesidir (Kırcaali-İftar, 1992). Türkiye’de özel gereksinimli çocuklara yönelik ilk düzenleme 1973 yılında yürürlüğe giren Temel Eğitim Kanunu’nda yer alan “Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.” maddesi ile gerçekleştirilmiştir. Kaynaştırma eğitime yönelik düzenlemeler ise, 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” ile başlamış, 1997’de çıkarılan 573 sayılı “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2010).

Okul öncesi eğitim kademesinde sunulan kaynaştırma eğitimi diğer eğitim kademelerinde sunulan kaynaştırma eğitiminden farklılık göstermektedir. Bu durumun nedenleri arasında; okul öncesi eğitim kurumlarının farklı eğitim ortamına sahip olması, okul öncesi eğitim programlarının gelişim temelli olması sayılabilir (Wolery ve Odom, 2000). Okul öncesi dönemde gerçekleştirilen kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması; öğretmenlerin çocukların hedeflenen davranışları kazanmaları için uygun yöntemi ve stratejileri kullanmaları, eğitim ortamında gerekli düzenlemeleri yapmaları, eğitim sürecini uyarlamaları ve sınıftaki bütün çocuklara eşit öğrenme fırsatları sunmaları ile yakından ilişkilidir (Bricker, 2000; Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Çocukların sınıfta gerçekleştirilen etkinliklere ve eğitim sürecine aktif katılımının sağlanması için yapılan destek, hizmet ve düzenlemelere uyarlama denilmektedir. Uyarlamalar ile özel gereksinimli çocukların eğitim ortamındaki etkinliklere erişimlerinin sağlanması için öğrenme sürecinde, eğitim içeriğinde ve kullanılan materyallerde çocuğun ihtiyacına göre değişiklik ve düzenleme yapılması amaçlanmaktadır (Sandall ve Schwartz, 2014). Diken (2011) uyarlamaları; etkinlik uyarlaması, fiziksel ortam uyarlaması ve yöntem-teknik uyarlaması olmak üzere 3 kategoriye ayırmaktadır. Sandall ve Schwartz (2014) ise; eğitim materyallerinin uyarlanması, çevre desteğinin sağlanması, özel araç gereçlerin kullanılması, çocuğun akranının desteğinin sağlanması, yetişkin desteğinin sağlanması, gizli destek sağlanması, çocuğun tercihlerinin dikkate alınması ve uygulanan etkinliklerin basitleştirilmesi olmak üzere sekiz kategoriye ayırmaktadır.

Okul Öncesi Eğitim Programı’nda (2013) tanılanmış özel gereksinimli çocuklar için hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının uygulanmasının yanı sıra, çocukların eğitim sürecinin tamamına kaynaştırılması için etkinliklerde uyarlamalar yapılması gerektiği belirtilmektedir. Programda; işitme yetersizliği, görme yetersizliği, ortopedik yetersizlik, otizm spektrum bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, zihinsel yetersizlik, üstün yetenekli olduğu düşünülen çocuklar, dil ve konuşma bozukluğu olmak üzere sekiz gereksinim türüne yer verilmiştir. MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2018) işitme yetersizliği bireyin işitmeye karşı hassasiyetinin tamamen veya kısmen kaybı; görme yetersizliği bireyin görme yetisinin tamamen veya kısmen kaybı ve üstün yetenekli birey akranlarına göre hızlı öğrenen, çeşitli alanlarda akranlarından yüksek performans gösteren bireyler olarak tanımlanmıştır. Ortopedik yetersizlik kas, iskelet veya sinir sistemindeki bozukluklar (MEB, 2019); otizm spektrum bozukluğu iletişim ve etkileşim başta olmak üzere sosyal becerilerdeki yetersizlik ile daha sınırlı ve tekrarlayan davranışlar (MEB, 2019a); dil ve konuşma bozukluğu alıcı ve ifade edici dilden her ikisinde veya sadece birinde görülen problemler (MEB, 2019b); zihinsel yetersizlik zihinsel anlamda ve uyum sağlama yeteneğinde gerilik (MEB, 2019c); dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu dürtüsel davranışlar, hareketlilik ve dikkat eksikliğini de içeren nörogelişimsel bir bozukluk (MEB, 2019ç) olarak tanımlanmıştır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 25.06.2018 tarih ve 12254648 sayılı yazısı ile eğitim materyali olarak kabul edilen Okul Öncesi Öğretmenleri İçin Etkinlik Kitabı 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı doğrultusunda hazırlanmıştır. Öğretmenler için örnek etkinliklerden oluşan eğitim materyalinde yer alan etkinliklerde özel gereksinimli çocuklar için uyarlama örneklerine yer verilmiştir. Alanyazın incelendiğinde; 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan uyarlamalar ile ilgili araştırmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir (Tufan ve Yıldırım, 2013; Temiz ve Parlak-Rakap, 2018; Aydın ve Sapsağlam, 2019; Korkmaz-Ersan ve Sönmez-Kartal, 2020; Aydın ve Tuğluk, 2020; Kılınç, Kurtulmuş, Kaynak ve Bektaş, 2021). Okul Öncesi Eğitim Programı doğrultusunda hazırlanan etkinlik kitabında, 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında ilk defa yer verilen uyarlamaların, nasıl olması gerektiği ile ilgili uygulama örnekleri

yer almaktadır. Alanyazında eğitim materyalindeki etkinliklerin uyarlama kısımlarının değerlendirilmesine yönelik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda bu çalışma ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünüerek gerçekleştirilmiştir.

MEB Etkinlik Kitabında yer alan etkinliklerin uyarlama boyutlarının değerlendirilmesinin amaçlandığı çalışmada aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. MEB Etkinlik Kitabında hangi gereksinim türlerine ne sıklıkta yer verilmiştir?
2. MEB Etkinlik Kitabında yer alan etkinlikler gereksinim türüne göre hangi yöntemler kullanılarak uyarlanmıştır?
3. Etkinliklerde yer verilen uyarlamaların gereksinim türüne uygunluğu ne düzeydedir?

Yöntem

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine uygun olarak yürütülmüştür. Durum çalışmalarında çerçevesi belirlenmiş bir yapının, olayın veya kapsamlı bir sistemin araştırmacı tarafından; gözlem, görsel işitsel materyaller, görüşme veya dokümanlardan faydalanarak derinlemesine incelenmesi, durumların ve bunlara bağlı temaların tanımlanması söz konusudur (Creswell, 2007). Bu sistem veya yapı tek bir kişi, bir program, bir etkinlikler veya faaliyetlerden oluşabilir (Creswell, 2012). Araştırmada MEB Etkinlik Kitabı'nda yer alan etkinliklerin uyarlama kısımlarına yönelik değerlendirme yapıldığı için doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yöntemi diğer araştırma yöntemlerinde olduğu gibi çeşitli aşamalardan oluşmaktadır (Sak, Şahin-Sak, Öneren-Şendil ve Nas). Bu aşamalar; araştırmanın amacına uygun dokümanların bulunması, orijinalliklerinin kontrol edilmesi, kodlamaların yapılması ve verilerin içerik analizi yöntemiyle analiz edilmesi şeklindedir (Merriam, 2009).

Araştırmanın verileri, MEB Okul Öncesi Öğretmenleri İçin Etkinlik Kitabı'ndan toplanmıştır. Toplanan veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen "Uyarlama Değerlendirme Kriterleri" doğrultusunda analiz edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Uyarlama Değerlendirme Kriterleri'nin hazırlanması aşamasında; Kılınç, Kurtulmuş, Kaynak ve Bektaş (2021), Aydın ve Tuğluk (2020), Korkmaz-Ersan ve Sönmez-Kartal (2020), Lawrence-Brown (2004) ile Sandall ve Schwartz (2014) çalışmalarından faydalanılmıştır. Ayrıca MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan uyarlamalara yönelik açıklamalar detaylı bir biçimde incelenmiştir. İlk olarak 25 kriterden oluşan Uyarlama Değerlendirme Kriterlerine yönelik olarak 2 uzmandan görüş alınmıştır. Görüş alınan uzmanların alanı; okul öncesi eğitim ve özel eğitim şeklindedir. Yapılan değerlendirmeler neticesinde beş madde çıkarılmış ve kriterler arasında olmayan iki yeni madde eklenmiştir. MEB Etkinlik Kitabı'nda yer alan etkinliklerin uyarlama kısmının uygunluk durumuna yönelik değerlendirme de üçlü likert (uygun, kısmen, uygun değil) ile analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan kodlamaların güvenilirlik hesaplamaları Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı ve alan uzmanı tarafından yapılan kodlamalara yönelik görüş birliği ve görüş ayrılığına yönelik dökümler Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1: Kodlamaların görüş birliği ve görüş ayrılığına yönelik hesaplamaları.

	Görüş Birliği	Görüş Ayrılığı	Uyum Yüzdesi
Uygulanan Yöntemin Belirlenmesi	321	74	81,30%
Uyarlamanın Uygunluğunun Belirlenmesi	259	52	83%

Tablo 1'de yapılan kodlamalar arasındaki uyum yüzdesine yer verilmiştir. %70'lik uyum yüzdesine ulaşılmış olması literatürde kabul gördüğünden araştırmada yapılan kodlamaların güvenilir olarak nitelendirilmesi yanlış olmayacaktır.

Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen MEB Etkinlik Kitabı'nda 341 etkinlik yer almaktadır. Etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin özel gereksinim türlerine ne sıklıkta yer verildiğine dair bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: MEB etkinlik kitabında özel gereksinim türlerine yer verilme durumu.

Programda Yer Alan Özel Gereksinim Türleri	f	%
Ortopedik Yetersizlik	65	19
Zihinsel Yetersizlik	54	16
Görme Yetersizliği	48	14
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	37	11
Dil ve Konuşma Bozukluğu	37	11
Üstün Yetenekli Olduğu Düşünülen Çocuklar	30	9
Uyarlamaya Yer Verilmemiş	30	9
Otizm Spektrum Bozukluğu	21	6
İşitme Yetersizliği	19	6

Tablo 2 araştırma kapsamında incelenen etkinliklerde gereksinim türlerine yer verme sıklığını göstermektedir. MEB Etkinlik Kitabı'nda en sık uyarılma yapılan gereksinim türü ortopedik yetersizliktir ($f=65$). Ortopedik yetersizlikten sonra en sık uyarılma yapılan gereksinim türü; zihinsel yetersizliğe yöneliktir ($f=54$). Zihinsel yetersizliği sırasıyla; görme yetersizliği ($f=48$), dil ve konuşma bozukluğu ($f=38$), dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ($f=37$), üstün yetenekliler ($f=28$) ve otizm spektrum bozukluğu izlemektedir ($f=21$). En az uyarılmaya yer verilen gereksinim türü işitme yetersizliğidir ($f=19$). MEB Etkinlik Kitabında yer alan etkinlikler gereksinim türüne göre hangi yöntemler kullanılarak uyarıldığı değerlendirme kriterleri doğrultusunda analiz edilmiştir. Bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: MEB etkinlik kitabında yer alan uyarılmalarda kullanılan yöntem ve teknikler.

	İşitme Yetersizliği	Görme Yetersizliği	Ortopedik Yetersizlik	Otizm Spektrum	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite	Zihinsel Yetersizlik	Dil ve Konuşma Bozukluğu	Üstün Yetenekli Olduğu	Toplam
Sözel destek sağlanması	5	5		5	12	17	12		56
Fiziksel destek sağlanması		1	37			8			46
Farklı materyaller kullanılması	3	22	4	2	1	4		4	40
Çocuğa etkinliğe uygun görev verilmesi	1	3	10	1	6	1		17	39
Ek süre verilmesi		4	6		7	3	12	1	33
Öğretmen desteği sağlanması	5	2	4	1	4	6	8	2	32
Çocuğa model olunması	2		1	1	5	12	8		29
Etkinliğin gereksinim türüne göre farklılaştırılması		7	5	6		1	1	8	28
Pekiştireç kullanılması	2			3	5	5	9		24
Gizli destek sağlanması	2	5	1			5	3		16
Akran desteği sağlanması		1	3	2	1	7	1		15
Etkinliğin basitleştirilmesi	1		3		2	2	1		9
Sınıf ortamının düzenlenmesi		2	3	1		1			7
Yönergeleri farklı materyallerle destekleme	2	2		1	1	1			7
İşaret ipucu						6			6
Etkinliğin aşamalandırılması			1			2			3
Aile ile iş birliği yapılması					1		2		3
Etkinliğin tekrarlanması						1	1		2
Okul rehberlik servisi ile iş birliği yapılması									0
Çocuğun devam ettiği doktor veya kurum ile iş birliği yapılması									0
Sınıf dışı ortamda fiziksel düzenleme									0

Tablo 2 araştırma kapsamında incelenen etkinliklerde yer alan uyarılmalarda kullanılan yöntem ve teknikleri göstermektedir. Bazı uyarılmalarda birden fazla tekniğe birlikte yer verilmiştir. Bu durumda her bir yöntem için ayrı bir kodlama yapılmıştır. En sık faydalanılan yöntem sözel destek sağlanması ($f=56$) olmuştur. Fiziksel destek sağlanması ($f=46$), farklı materyallerin kullanılması ($f=40$) ve çocuğa etkinliğe uygun görev verilmesi ($f=39$) sıklıkla başvurulan yöntemler arasındadır. Etkinliğin aşamalandırılması ($f=3$), aile ile iş birliği yapılması ($f=3$) ve etkinliğin tekrarlanması ($f=2$) yöntemlerine nadiren yer verilirken, okul rehberlik servisi ile iş birliği yapılması, çocuğun devam ettiği doktor veya kurum ile iş birliği yapılması ve sınıf dışı ortamda fiziksel düzenleme yöntemlerine uyarılmalarda yer verilmemiştir.

İşitme yetersizliğine yönelik uyarılmalarda dokuz farklı yöntemden faydalanılmıştır. En sık kullanılan yöntem sözel destek sağlanması ($f=5$) ve öğretmen desteği sağlanmasıdır ($f=5$). Ortopedik yetersizliğe yönelik uyarılma yapılırken başvurulan diğer yöntemler; farklı materyallerin kullanılması ($f=3$), çocuğa model olunması ($f=2$), pekiştireç kullanılması ($f=2$), gizli destek sağlanması ($f=2$), yönergelerin farklı materyallerle desteklenmesi ($f=2$), çocuğa etkinliğe uygun görev verilmesi ($f=1$) ve etkinliğin basitleştirilmesi ($f=1$) şeklindedir. Görme yetersizliğine yönelik uyarılmalarda en sık farklı materyaller kullanılması ($f=22$) yönteminden faydalanılmıştır. Görme yetersizliğine yönelik uyarılma yapılırken belirlenen yöntemlerin 11'ine yer verilmiştir. Faydalanılan diğer yöntemler; etkinliğin gereksinim türüne göre farklılaştırılması ($f=7$), sözel destek sağlanması ($f=5$), gizli destek sağlanması ($f=5$), ek süre verilmesi ($f=4$), çocuğa etkinliğe uygun görev verilmesi ($f=3$), öğretmen desteği sağlanması ($f=2$), sınıf ortamının düzenlenmesi ($f=2$), yönergelerin farklı materyallerle desteklenmesi ($f=2$), fiziksel destek sağlanması ($f=1$) ve akran desteği sağlanması ($f=1$) şeklindedir.

Ortopedik yetersizliğe yönelik uyarılmalarda en sık fiziksel destek sağlanması ($f=37$) yönteminden faydalanılmıştır. Çocuğa etkinliğe uygun görev verilmesi ($f=10$) de ortopedik yetersizliğe yönelik uyarılmalarda sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Faydalanılan diğer yöntemler; ek süre verilmesi ($f=6$), etkinliğin gereksinim türüne göre farklılaştırılması ($f=5$), farklı materyaller kullanılması ($f=4$), öğretmen desteği sağlanması ($f=4$), akran desteği sağlanması ($f=3$), etkinliğin basitleştirilmesi ($f=3$), sınıf ortamının düzenlenmesi ($f=3$), çocuğa model olunması ($f=1$), gizli destek sağlanması ($f=1$) ve etkinliğin aşamalandırılması ($f=1$) şeklindedir.

Otizm Spektrum Bozukluğuna yönelik yapılan uyarılmalarda en sık başvurulan yöntemler; etkinliğin gereksinim türüne göre farklılaştırılması ($f=6$) ile sözel destek sağlanmasıdır ($f=5$). Bu iki yöntem dışında başvurulan diğer yöntemler;

pekiştirici kullanılması (f=3), farklı materyaller kullanılması (f=2), akran desteği sağlanması (f=2), çocuğa etkinliğe uygun görev verilmesi (f=1), öğretmen desteği sağlanması (f=1), çocuğa model olunması (f=1), sınıf ortamının düzenlenmesi (f=1) ve yönergeleri farklı materyallerle destekleme (f=1) şeklindedir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna yönelik yapılan uyarlamalarda en sık yer verilen yöntem sözel destek sağlanmasıdır (f=12). Bunun haricinde faydalanan diğer yöntemler; ek süre verilmesi (f=7), çocuğa etkinliğe uygun görev verilmesi (f=6), çocuğa model olunması (f=5), pekiştirici kullanılması (f=5), öğretmen desteği sağlanması (f=4), etkinliğin basitleştirilmesi (f=2), farklı materyaller kullanılması (f=1), akran desteği sağlanması (f=1), yönergeleri farklı materyallerle destekleme (f=1) ve aile ile iş birliği yapılması (f=1) şeklindedir.

Zihinsel yetersizlik en fazla yönetime yer verilen gereksinim türüdür. Yapılan uyarlamalarda, belirlenen 21 farklı yöntemden 17'sine yer verilmiştir. En sık yer verilen yöntem sözel destek sağlanmasıdır (f=17).Çocuğa model olunması (f=12), fiziksel destek sağlanması (f=8), akran desteği sağlanması (f=7) sıklıkla faydalanan yöntemler arasındadır. Bunlar haricinde uyarlamalarda yer alan diğer yöntemler; öğretmen desteği sağlanması (f=6), işaret ipucu (f=6), pekiştirici kullanılması (f=5), gizli destek sağlanması (f=5), farklı materyaller kullanılması (f=4), ek süre verilmesi (f=3), etkinliğin basitleştirilmesi (f=2), etkinliğin aşamalandırılması (f=2), çocuğa etkinliğe uygun görev verilmesi (f=1), etkinliğin gereksinim türüne göre farklılaştırılması (f=1), sınıf ortamının düzenlenmesi (f=1), yönergelerin farklı materyallerle desteklenmesi (f=1) ve etkinliğin tekrarlanması şeklindedir.

Dil ve konuşma bozukluğuna yönelik yapılan uyarlamalarda en sık yer verilen yöntemler; sözel destek sağlama (f=12) ve ek süre verilmesidir (f=12). Pekitirici kullanılması (f=9), öğretmen desteği sağlanması (f=8) ve çocuğa model olunması (f=8) de sıklıkla başvurulan yöntemler arasındadır. Bunların haricinde dil ve konuşma bozukluğuna yönelik uyarlama yapılırken yer verilen diğer yöntemler; gizli destek sağlanması (f=3), aile ile iş birliği yapılması (f=2), etkinliğin gereksinim türüne göre farklılaştırılması (f=1), akran desteği sağlanması (f=1), etkinliğin basitleştirilmesi (f=1) ve etkinliğin tekrarlanması (f=1) şeklindedir. Üstün yetenekli olduğu düşünülen çocuklara yönelik uyarlamalarda genellikle çocuğa etkinliğe uygun görev verilmesi (f=17) yönteminden faydalanılmıştır. Bunun haricinde faydalanan diğer yöntemler; etkinliğin gereksinim türüne farklılaştırılması (f=8), farklı materyaller kullanılması (f=4), öğretmen desteği sağlanması (f=2) ve ek süre verilmesi (f=1) şeklindedir. MEB Etkinlik Kitabında yer alan uyarlamalarını gereksinim türüne uygunluğuna yönelik bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: MEB etkinlik kitabında yer alan uyarlamaların özel gereksinim türüne uygunluğu.

Programda Yer Alan Özel Gereksinim Türleri	Uyarlamaların Uygunluk Düzeyi					
	Uygun		Kısmen		Uygun Değil	
	f	%	f	%	f	%
İşitme Yetersizliği	9	%47	3	%16	7	%37
Görme Yetersizliği	30	%63	7	%14	11	%23
Ortopedik Yetersizlik	21	%32	10	%15	34	%52
Otizm Spektrum Bozukluğu	13	%52	4	%19	4	%29
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	15	%41	6	%16	16	%43
Zihinsel Yetersizlik	20	%37	10	%18	24	%44
Dil ve Konuşma Bozukluğu	17	%46	8	%22	12	%32
Üstün Yetenekli Olduğu Düşünülen Çocuklar	22	%73	1	%3	7	%23
Toplam	147	%47	49	%16	115	%37

Tablo 4 araştırma kapsamında incelenen etkinliklerde yer alan uyarlamaların gereksinim türüne uygunluk düzeyini göstermektedir. İncelenen uyarlamaların özel gereksinimli çocuğun eğitim sürecine etkili bir biçimde kaynaştırılması durumunda uygun, etkinlikte yer alan uyarlamaların gereksinim türüne uygun ancak kullanılan yöntemin doğru olmaması durumunda kısmen, etkinliğin uygun gereksinim türüne yönelik uyarlanmaması durumunda ise uygun değil kodlaması yapılmıştır. Uyarlamaya yer verilen etkinliklerin %47'sinde (f=147) yer alan uyarlamaların uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üstün yetenekli olduğu düşünülen çocuklara yönelik yapılan uyarlamaların çok büyük kısmı %73 (f=22) uygundur. Görme yetersizliği ile otizm spektrum bozukluğuna yönelik uyarlamalarda da uygun olan etkinlik sayısı oldukça fazladır. Görme yetersizliğine yönelik uyarlamaların yer aldığı etkinliklerin %63'ü (f=30), otizm spektrum bozukluğuna yönelik uyarlamaların yer aldığı etkinliklerin %52'si (f=13) uygundur. Ortopedik yetersizliğe yönelik yapılan uyarlamaların sadece %32'si (f=21) uygundur. Zihinsel yetersizlik gereksinim türüne yönelik yapılan uyarlamalarda da uygunluk oranı %37 (f=20) oldukça düşüktür. İşitme yetersizliğine yönelik yapılan uyarlamaların %47'si (f=9), dil ve konuşma bozukluğuna yönelik yapılan uyarlamaların %46'sı (f=17) ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna yönelik yapılan kodlamaların %41'i (f=15) uygundur. Tablo 5'te gereksinim türlerine göre uyarlama örneklerine yer verilmiştir.

Tablo 5: MEB etkinlik kitabında yer alan uyarlama örnekleri.

Özel Gereksinim Türleri	Uygunluk Durumu	Etkinliğin Adı
İşitme Yetersizliği	Uygun	Sınıfımı Keşfediyorum (s.33)
	Kısmen	Mikrobun Keşfi (s.188) ve Mikroplar Elden Ele (s.189)
	Uygun Değil	Dengeli Besleniyorum, Teşekkür Ediyorum (s.137)
Görme Yetersizliği	Uygun	Bana Bak Aynısını Yap (s.229)
	Kısmen	Serçenin Yemek Evi (s.38)
	Uygun Değil	Sanat Atölyesi (s.220)
Ortopedik Yetersizlik	Uygun	Dünya Çocuklarının Oyunları (s.39)
	Kısmen	Seviyorum Sevmiyorum (s.11)
	Uygun Değil	Sevgili Ailem (s.338)
Otizm Spektrum Bozukluğu	Uygun	Limon Kardeş (s.109)
	Kısmen	Penguenler Yarışıyor (s.217)
	Uygun Değil	Kutuda Ne Var? (s.149)
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	Uygun	Üç Vakte Neler Sığar (s.242)
	Kısmen	Yardımsever Karınca ve Sayılar (s.223)
	Uygun Değil	Şapkamın Rengi (s.341)
Zihinsel Yetersizlik	Uygun	Diş Sağlığı (s.101)
	Kısmen	Sayı Albümü (s.353)
	Uygun Değil	İpek Böceği (s.291)
Dil ve Konuşma Bozukluğu	Uygun	Kayıp Eşya Bürosu (s.361)
	Kısmen	Üçüzler (s.203)
	Uygun Değil	Tatları keşfetme zamanı (s.129)
Üstün Yetenekli Olduğu Düşünülen Çocuklar	Uygun	Anne Gazetesi (s.68)
	Kısmen	Suda Yaşayan Dostlarımız (s.340)
	Uygun Değil	Kirli Su Temizlenir Mi? (s.294)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada; MEB Etkinlik Kitabında yer alan etkinliklerin uyarlama boyutlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninde yürütülen araştırmada MEB tarafından okul öncesi öğretmenlerine dağıtılan Etkinlik Kitabı'nda yer alan etkinliklerin uyarlama kısımları analiz edilirken belirlenen değerlendirme kriterleri doğrultusunda içerik analizi yapılmıştır.

Guralnick (2017) programların ortak bir çerçevede özel gereksinimli çocuklar için uyarlanmasının faydalı bir yapı oluşturacağını, uyum ve tutarlılığı artıracığını belirtmiştir. 2006 yılında yayınlanan Okul Öncesi Eğitim Programı ile ilk defa okul öncesi eğitim kademesinde kaynaştırma eğitime geniş yer verilmiştir. Kaynaştırma eğitiminin amaçları, başarısını etkileyen etmenler ve kaynaştırma eğitiminin etkileri konuları açıklanmış, öğretmenlere çeşitli ipuçları sunulmuştur (MEB, 2006). 2006 yılından önce yayınlanan 2002 Okul Öncesi Eğitim Programında ise özel gereksinimli çocuklara değinilmiş ancak detaylı açıklamalarda bulunulmamıştır. 1994 ve 1989 yıllarında yayınlanan programlarda ise özel gereksinimli çocuklar veya kaynaştırma eğitime yönelik açıklamalara yer verilmemiştir. 2013 yılında yayınlanan Okul Öncesi Eğitim Programında özel gereksinimli çocuklar için uyarlamalara yer verilmesi gerektiği bu yapılırken de uygulanan etkinliklerin öğrenme sürecinde, kullanılan yöntem ve tekniklerde, materyallerde yapılacak düzenlemelerle ilgili açıklama yapılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca 8 farklı gereksinim türünde uyarlama yapılırken dikkat edilmesi gereken noktalara değinilmiştir. Kılıçkaya ve Zelyurt (2015) da araştırmalarında 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda uyarlamalara ilk defa yer verildiğini bundan önceki yıllarda yayınlanan programlarda net bir ifade bulunmadığını vurgulamışlardır.

2013 Okul Öncesi Eğitim Programında uyarlama kısmına yönelik yürütülen çalışmalarda öğretmenlerin uyarlama konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı ortaya konmuştur (Tufan ve Yıldırım, 2013; Küçük-Doğaroğlu ve Bapoğlu-Dümenci, 2015; Kale, Dikici-Sığırtmaç, Nur ve Abbak, 2016; Korkmaz-Ersan ve Sönmez-Kartal, 2020). Benzer biçimde Aydın ve Tuğluk (2021) okul öncesi öğretmenlerinin Program'da yer alan sekiz gereksinim türüne göre yaptıkları uyarlamaları incelediklerinde öğretmenlerin uyarlama yaparken zorlandıkları, eğitim sürecine yönelik uyarlama yapma noktasında eksik ve yanlış bilgilere sahip oldukları sonuçlarına ulaşmışlardır. Öğretmenlerden alınan görüşlerde de sıklıkla uyarlama yapmanın zor olması ve bu konuda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları dile getirilmiştir (Kılınc, Kurtulmuş, Kaynak ve Bektaş, 2021). Temiz ve Parlak-Rakap (2018) öğretmenler için pratik uyarlama örneklerinin yer aldığı eğitim araçlarının öğretmenlerin farklı ve çeşitli uyarlamalar planlamalarını destekleyeceğini belirtmiştir. Bu noktada 2018 yılında eğitim aracı olarak yayınlanan Okul Öncesi Öğretmenleri İçin Etkinlik Kitabı'nda yer alan uyarlamaların okul öncesi öğretmenlerine yol gösterici olması beklenmektedir.

2013 yılında Program ile birlikte yayınlanan "Okul Öncesi Eğitim Etkinlik Kitabı"nda en sık yer verilen uyarlama türü; işitme ve görme yetersizliğine yönelikken, en az yer verilen dil ve konuşma bozukluğuna ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna yöneliktir. İncelenen eğitim araçındaki etkinliklerde en sık yer verilen uyarlama türünün ortopedik yetersizlik, en az uyarlamaya yer verilen gereksinim türünün işitme yetersizliğine yönelik olduğu görülmüştür. TÜİK verilerine göre (2020) Türkiye'de 2-6 yaş arasında en sık rastlanan gereksinim türü görme yetersizliğidir (%1,7). Bunu sırasıyla; işitme yetersizliği (%1,4), konuşma güçlüğü (%1,3), ortopedik yetersizlik (%1,3) ve öğrenme güçlüğü

(%1) takip etmektedir. Gereksinim türlerinin yaygınlığına bakıldığında en sık rastlanan gereksinim türlerinden olan işitme yetersizliğinin, eğitim aracında en az yer verilen alan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından farklı olarak Temiz ve Parlak-Rakap'ın (2018) öğretmen adaylarıyla yürüttüğü araştırma sonuçlarına göre de en sık işitme yetersizliği olan çocuklara yönelik en az ise dil ve konuşma bozukluğuna yönelik uyarlamalara yer verildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Gökkaya (2018) ile Gökkaya ve Duman (2022) araştırmalarında da yine en çok yer verilen uyarlama türü işitme yetersizliği olan çocuklara yöneliktir.

Lawrence-Brown (2004) uygun desteklerle özel gereksinimli çocukları da kapsar biçimde bütün çocukların sınıflarda uygun eğitim alabileceklerini ancak çeşitli yöntemlere başvurulması ve kullanılacak yöntemlerin net bir şekilde planlanması gerektiğini belirtmiştir. Shevlin, Winter ve Flynn (2014) kullanılacak yöntemler belirlenirken çocukların gereksinim türü, desteklenmesi gereken alan, zaman gibi kriterlerin göz önünde bulundurulması gerektiğini açıklamıştır. Araştırmanın ikinci bulgusuna göre etkinliklerde yer alan uyarlamalarda en sık yer verilen yöntemler; çocuğa sözel destek sağlanması, fiziksel destek sağlanması, farklı materyallerin kullanılması ve çocuğa etkinliğe uygun görev verilmesiyle en az yer verilen yöntemler; etkinliğin aşamalandırılması, aile ile iş birliği yapılması ve etkinliğin tekrarlanması şeklindedir. Yıkılmış, Aktaş, Karabulut ve Terzioğlu'nun (2018) araştırma sonuçlarında öğretmenlerin sınıfında bulunan özel gereksinimli öğrencilerine eğitim verirken; model olma, birebir çalışma, materyallerden faydalanarak öğretim sürecini somutlaştırma, teknolojiden faydalanma, drama ve düz anlatım yöntemlerinden faydalandıkları, Korkmaz-Ersan ve Sönmez-Kartal (2020) araştırma sonuçlarında öğretmenlerin çocuklarla birebir çalıştıkları, tekrar tekrar yaptırma yönteminden faydalandıkları ve çeşitli görsel materyaller kullandıkları ortaya konmuştur. Benzer biçimde Kale, Dikici-Sığırtmaç, Nur ve Abbak (2016) da araştırma sonuçlarında öğretmenlerin etkinlik esnasında çocukla birebir ilgilenme ve etkinliği basitleştirme yöntemlerinden faydalandıklarını açıklamışlardır. Etkinlik kitabında yer alan uyarlamalarda kullanılan yöntemler ile öğretmenlerle yürütülen ve nasıl uyarlamalar yaptıklarına odaklanan araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ancak Aydın ve Sapsağlam (2019) araştırmalarında öğretmenlerin, çocuklarda fiziksel yetersizlik olmadığı sürece sınıfta fiziksel düzenlemelere ve uyarlamalara yer vermediklerini belirtmişlerdir.

İncelenen eğitim aracında da bu sonucu destekler biçimde sadece ortopedik yetersizliği olan çocuklara yönelik uyarlamalarda sınıfta fiziksel düzenlemelere yer verilmiştir.

Uyarlamaların amacına ulaşabilmesi için uygulanan yöntem ve tekniklerin, kullanılacak materyallerin yeterli ve detaylı bir biçimde açıklanması gerekmektedir. Etkinlik Kitabı'nda yer alan uyarlamalarda Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan Özel Gereksinimli Çocukları Desteklemekte Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar bölümünde (EK-11) yer alan standart ifadeler (Etkinlikler sırasında anlaşılır ve kısa cümleler kullanılmalıdır, çocuğun etkinlikler sırasında çıkarmaya çalıştığı sesler, sözcükler desteklenmeli ve çocuk konuşmak için cesaretlendirilmelidir, verilen yönergeyi anlaması için çocuğa zaman verilmelidir vb.) sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Bu ifadeler ile uyarlamaların amacına ulaşmadığı, öğretmene rehber olmadığı düşünülmektedir. Eğitim aracında yer alan uyarlamaların %47'sinin uygun olduğu, %16'sinin kısmen uygun ve %37'sinin de uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu uygun olmama durumu gereksinim türüne uygun uyarlamaların yapılmaması ile ilgilidir. Küçük-Doğaroğlu ve Bapoğlu-Dümenci (2015) araştırmalarında öğretmenlerin sınıflarında yaptıkları uyarlamalara yönelik cevaplarından çocukların gereksinimleriyle uyumlu uyarlama yapılmadığı sonucuna, Gökkaya (2018) incelediği uyarlamaların kaynaştırma eğitiminin amacına hizmet etmediğine ulaşılmıştır. Benzer biçimde; Sönmez, Alptekin ve Bıçak (2018) öğretmenlerin etkinlik sürecinde uyarlama yapmaya çalışsalar da yetersiz ifadeler kullandıklarını ortaya koymuşlardır. Alanyazında okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri veya etkinlik planları incelenerek ulaşılan araştırma bulgularının ortak noktası uyarlamaların büyük ölçüde gereksinim türüne uygun hazırlanamadığı, yöntem ve tekniklerin detaylı ifade edilmediği yönündedir. Bu anlamda okul öncesi öğretmenleri tarafından eğitim aracı olarak kullanılan Etkinlik Kitabı'nın bu eksikliği gidermesi beklenirken, materyalde yer alan uyarlamalara yer verilen 311 etkinlikten 147'sinin uyarlama kısmının uygun olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmanın sonuçları doğrultusunda; etkinlik kitabında yer alan uyarlama örneklerindeki yöntem ve tekniklerin çeşitlendirilmesi, uyarlama örneklerinin öğretmenlere kılavuzluk edebilmesi için özel gereksinim türlerine uygun bir biçimde düzenlenmesi, sadece özel gereksinim türlerine göre değil risk altındaki çocuklara yönelik önerilerin yer aldığı uyarlamaların geliştirilmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Anılan, H. ve Kayacan, G. (2015). Sınıf öğretmenlerinin gözüyle kaynaştırma eğitimi gerçeği. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı*, 74 – 90.
- Arı, M. (2005). Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar. M. Sevinç (Ed), *Türkiye'de erken çocukluk eğitimi ve kalitenin önemi* içinde (s. 31-40). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Aydın, D., Tuğluk, M.N. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme-öğretme sürecinde öğretimsel uyarlamalara yer verme düzeylerinin belirlenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 47(3), 423–433. doi: 10.7816/ulakbilge-08-47-04
- Aydın, D. ve Sapsağlam, Ö. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki kaynaştırma uygulamalarının incelenmesi. *EJERCongress 2019 Bildiri Kitabı*, 278-287.

- Barnett, W. S. ve Ackerman, D. J. (2006) Costs, benefits, and long-term effects of early care and education programs: recommendations and cautions for community developers. *Journal of the Community Development Society*, 37(2), 86- 100.
- Bozarslan Malkoç, B. (2010). *Eskişehir ilindeki özel anaokullarında çalışan eğitimcilerin okul öncesi dönemde kaynaştırma ile ilgili görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bricker, D. (2000). Inclusion: How the scene has changed. *Topics in Early Childhood Special Education*, 20, 14-19.
- Bruder, M. B. (2010). Early childhood intervention: A promise to children and families for their future. *Exceptional Children*, 76(3), 339-355
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry ve research design: Choosing among five approaches* (2th ed.). USA: SAGE Publications.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Pearson.
- Diken, İ. H. (2011). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Gökkaya, Y. (2018). *Okul öncesi eğitimde kullanılan eğitsel etkinlik uyarlamalarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Gökkaya, Y., ve Duman, G. (2022). Okul öncesi eğitimde kullanılan eğitsel etkinlik uyarlamalarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 43-58. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.1056025>
- Guralnick, M. J. (2017). Early intervention for children with intellectual disabilities: an update. *Journal Of Applied Research In Intellectual Disabilities*, 30(2), 211–229. <https://doi.org/10.1111/jar.12233>
- Hanline, M. F. (1993). Inclusion of Preschoolers with Profound Disabilities: An Analysis of Children’s Interactions. *Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps*, 18(1), 28–35. <https://doi.org/10.1177/154079699301800105>
- Henninger IV, W. R., ve Gupta, S. S. (2014). How do children benefit from inclusion? In W. R. Henninger IV, S. S. Gupta ve M. E. Vinh (Eds), *First steps to preschool inclusion: How to jumpstart your program wide plan*. (pp 33-57). Erişim Adresi: <http://products.brookespublishing.com/First-Steps-to-Preschool-Inclusion-P762.aspx>
- Kale, M., Dikici-Sığırtmaç, A., Nur, İ., ve Abbak., B. S. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 39-48.
- Kılıçkaya, A., ve Zelyurt, H. (2015). Okul öncesi programlarında özel gereksinimli bireylerin yer alma durumlarının incelenmesi (1989-2013). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 200-212.
- Kılınç, F, Kurtulmuş, Z, Kaynak, K, Bektaş, N . (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin etkinlik planı hazırlama becerilerinin incelenmesi: uyarlama, aile katılımı ve değerlendirme. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11 (1) , 252-266. Doi: 10.24315/tred.700610
- Kırcaali-İftar, G. (1992). Kaynaştırma becerilerini öz değerlendirme aracı. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 119–129.
- Korkmaz-Ersan, V. D. ve Sönmez-Kartal, M. (2020). Sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin uyarlamalar ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESTÜDAM) Eğitim Dergisi*, 5 (2), 74-100.
- Küçük-Doğaroğlu, T., ve Bapoğlu-Dümenci, S. S. (2015). Sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ve erken müdahale hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 2(2), 460-473.
- Lerner, J.W., Lowenthal, B. ve Egan, R.W. (2003) *Preschool children with special needs: Children at risk and children with disabilities* (2. Baskı). Boston: Pearson Education.
- Lawrence-Brown, D. (2004) Differentiated instruction: Inclusive strategies for standards based learning that benefit the whole class. *American Secondary Education*, 32(3), 34-62.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). *İlköğretim Okullarındaki Kaynaştırma Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: MEB.
- MEB. (2019). *Bedensel yetersizliği olan bireyler: Aileler için rehber kitapçık*. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_02/04102238_BEDENSEL_YETERSZYLYYY_OLAN_BYR_EYLER_TR.pdf. Erişim Tarihi: 09.12.2023
- MEB. (2019a). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireyler: Aileler için rehber kitapçık*. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_02/04102533_OTYZM_SPEKTRUM_BOZUKLUYU_OLAN_BYREYLER_TR.pdf. Erişim Tarihi: 09.12.2023
- MEB. (2019b). *Dil ve konuşma bozukluğu olan bireyler: Aileler için rehber kitapçık*. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_02/04102341_DYL_VE_KONUZYMA_BOZUKLUYU_OLAN_BYREYLER_TR.pdf. Erişim Tarihi: 09.12.2023
- MEB. (2019c). *Zihinsel yetersizliği olan bireyler: Aileler için rehber kitapçık*. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_02/04102647_ZYHYNSEL_YETERSZYLYYY_OLAN_BYR_EYLER_TR.pdf. Erişim Tarihi: 09.12.2023

- MEB. (2019ç). *Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireyler: Aileler için rehber kitapçık*. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_02/04102315_DYKKAT_EKSYKLYYY_VE_HYPERAKTY_VYTE_BOZUKLUYU_OLAN_BYREYLER_TR.pdf. Erişim Tarihi: 09.12.2023
- Oktay, A. (2013). Okul öncesi eğitim ve ilköğretimin çocuğun yaşamında yeri ve önemi. *İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları içinde* (s. 2-20). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018, 7 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 30471). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- Sandall S. R. ve Schwartz, I. S. (2014). *Özel gereksinimli okul öncesi çocukların öğretiminde temel yapı taşları* (2. baskıdan Çev. H. Bakkaloğlu). Ankara: Pegem Akademi.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. <http://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Seery, M. E., Davis, P. M. ve Johnson, L. J. (2000). Seeing eye-to-eye: Are parents and professionals in agreement about the benefits of preschool inclusion? *Remedial and Special Education*, 21(5), 268-319.
- Shevlin, M., Winter, E. Ve Flynn, P. (2013) Developing inclusive practice: teacher perceptions of opportunities and constraints in the Republic of Ireland. *International Journal of Inclusive Education*, 17(10), 1119-1133, <https://doi.org/10.1080/13603116.2012.742143>
- Sönmez, N., Alptekin, S. ve Bıçak, B. (2018). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde öz-yeterlik algıları ve hizmetiçi eğitim gereksinimleri: bir karma yöntem çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(4), 22702297. Doi: 10.17240/Aibuefd.2018.18.41844-444422
- Sucuoğlu, B.ve Kargin, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Temiz, Z. ve Parlak-Rakap, A. (2018). Uyarılma çalışmaları ile kaynaştırma için hazırlanmak. *İlköğretim Online*, 17, 1738-1750.
- Tufan, M. ve Yıldırım, Y. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin erken müdahale ve kaynaştırma kavramları hakkındaki bilgi düzeylerinin ve özel gereksinimli çocuklar için yaptıkları öğretimsel uyarlamaların incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education CIJE*, 2, 1-13.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *İstatistiklerle Çocuk*. Erişim Adresi: https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_cocuk_2021.pdf. Erişim Tarihi: 03.01.2023
- Wolery, R. A., ve Odom, S. (2000). *An administrator's guide to preschool inclusion*. Chapel Hill: University of North Carolina, FPG Child Development Center, Early Childhood Research Institute on Inclusion. Erişim Adresi: <http://fpg.unc.edu/node/784>
- Yıkılmış, A., Aktaş, B., Karabulut, A. H. ve Terzioğlu, N. K. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaşturmaya ilişkin yeterliliklerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 1841-1860.

Extended Abstract

Purpose: The purpose of this study is to evaluate the adaptation aspects of the activities in the MoNE Activity Book for Preschool Teachers prepared by the Ministry of National Education (MoNE) for preschool teachers.

Research Method: The research was conducted in accordance with the case study design, one of the qualitative research methods. Since the evaluation of the adaptation sections of the activities in the MoNE Activity Book was carried out in the research, document analysis method was used. The data of the study were collected from the MoNE Activity Book for Preschool Teachers. Content analysis method was used to analyze the data. The collected data were analyzed in accordance with the "Adaptation Evaluation Criteria" developed by the researchers. During the preparation of the Adaptation Evaluation Criteria, the relevant literature, the explanations about adaptations in the MoNE Preschool Education Programme, and the evaluations made by teachers in qualitative studies conducted with teachers on adaptations were examined.

Results: The most frequently adapted need type in the MoNE Activity Book is orthopedic disability (f=65). After orthopedic disability, second most frequently adapted need type is mental disability (f=54). Mental disability is followed by visual disability (f=48), speech and language disorder (f=38), attention deficit and hyperactivity disorder (f=37), giftedness (f=28) and autism spectrum disorder (f=21). Hearing disability was the least common adapted need type (f=19).

The most frequently utilized method was verbal support (f=56). Providing physical support (f=46), using different materials (f=40) and assigning appropriate tasks to the child (f=39) are among the frequently used methods. While the methods of staging the activity (f=3), collaborating with the family (f=3) and repeating the activity (f=2) were rarely used, the methods of collaborating with the school counseling service, collaborating with the doctor or institution the child attends and physical arrangement in the out-of-class environment were not included in the adaptations.

It was concluded that the adaptations in 47% (f=147) of the activities that included adaptations were appropriate. Most of the adaptations made for children who were thought to be gifted were 73% (f=22) appropriate. The number of appropriate activities in adaptations for visual disability and autism spectrum disorder is quite high. 63% (f=30) of the adaptations for visual disability and 52% (f=13) of the adaptations for autism spectrum disorder were appropriate. Only 32% (f=21) of the adaptations for orthopedic disability are appropriate. In the adaptations made for the type of mental disability, the rate of appropriateness is 37% (f=20), which is quite low. 47% (f=9) of the adaptations for hearing disability, 46% (f=17) of the adaptations for speech and language impairment and 41% (f=15) of the adaptations for attention deficit and hyperactivity disorder are appropriate.

Discussion, Conclusion and Suggestions: It was observed that the most common type of adaptation in the activities in the educational tool examined was orthopedic disability and the least adaptation type was hearing disability. According to TurkStat data (2020), the most common type of need between the ages of 2-6 in Türkiye is visual disability (1.7%). This is followed by hearing disability (1.4%), speech disability (1.3%), orthopedic disability (1.3%) and learning disability (1%). Considering the prevalence of the types of needs, it was concluded that hearing disability, which is one of the most common types of needs, was the least common area in the educational tool.

According to the second finding of the study, the most frequently used methods in the adaptations included in the activities were providing verbal support to the child, providing physical support, using different materials and assigning the child a task appropriate to the activity, while the least frequently used methods were staging the activity, collaborating with the family and repeating the activity. The methods used in the adaptations in the activity book do not overlap with the results of the research conducted with teachers and focusing on how they made adaptations. In the results of the research conducted by Korkmaz-Ersan and Sönmez-Kartal (2020), it was revealed that teachers worked one-on-one with children, utilized the repetition method and used various visual materials. Similarly, Kale, Dikici-Sığırtmaç, Nur, and Abbak (2016) explained in their research results that teachers benefit from the methods of dealing with the child one-on-one during the activity and simplifying the activity.

In order for adaptations to achieve their purpose, the methods and techniques applied and the materials to be used should be explained in sufficient and detailed manner. In the adaptations in the Activity Book, it was seen that the standard statements in the Points to be Considered in Supporting Children with Special Needs section in the Preschool Education Program were frequently included. It is thought that these statements do not achieve the purpose of adaptations and do not guide the teacher.

In line with the results of the research, it is suggested that the methods and techniques in the adaptation examples in the activity book should be diversified, adaptation examples should be organized in accordance with the type of need in order to guide teachers, and adaptations that include suggestions for children at risk should be developed not only according to the types of need.